

BUZAĞILARIN BESLENMESİ

Dr. Yılmaz ŞAYAN

E. Ü. Ziraat Fakültesi

Yüksek verimli süt ineği yada besi sığırı elde etmenin koşullarından biri, belki de en önemlisi, hayvanı daha buzağı iken tüm gereksinimlerini karşılayacak şekilde dengeli beslemektir. Bu dönemde yapılacak hatalı bir beslenme, hayvan verime geçtiğinde hemen kendini gösterir. Ancak o zaman çoğunlukla yapacak birşey kalmaz. Şüphesiz buzağıyı daha ana karnında iken yeterli beslemek, bunun içinde gebe ana hayvanın beslenmesi hakkında daha titiz davranmak durumunda olduğumuzu öncelikle belirtmekte yarar vardır. Daha dölüt iken yeterli beslenen buzağılarda doğum ağırlığı normal, yaşama gücü yüksek, çeşitli dış etken ve hastalıklara direnç fazla olmaktadır.

Gelecekte ister besiye alınsın ister damızlık olarak kullanılsın, yeni doğmuş bir buzağı doğumdan sonra 1 hafta süre ile ağız sütü ile beslenir.

Ağız sütünün önemi ve buzağı beslemede kullanımı :

Doğum ile memeden salgılanmaya başlayan süte ağız sütü denir. Bileşim ve özellikleri bakımından normal süttten farklıdır. Bu farklılık zamanla ortadan kalkar ve normal süt salgılanır. Araştırmacılara göre bu dönüşüm süreci 5-10 gün arasındadır. Bunu anlamanın en pratik yolu süttün kaynatılmasıdır. Süt, kaynatıldığında kesiliyorsa, henüz ağız sütü karakterlerini koruyor demektir.

Ağız sütünün normal süte göre en önemli özelliği, içerdiği globulin formundaki proteinin zengin oluşudur. Globulin, besleme değeri yanında yavruyu çeşitli hastalıklara karşı koruyan bağışıklık maddelerini taşır.

Ağız sütü vitamin-A düzeyi de ona ayrı bir önem kazandırmıştır. Nitekim, buzağılar doğduğunda çok az vitamin-A'ya sahiptir. Bazı hastalık etmenlerine karşı koruyucu özelli-

gi olan bu vitamini, buzağı yeterli olarak, ancak ağız sütü ile alabilir.

Buzağuların tükettikleri yemlerden normal yararlanabilmeleri için fetal dönemde barsaklarında biriken metabolik artıkların (mekonium'un) dışarıya atılması gerekir. Bu amaç içinde ağız sütünün neden olduğu geçici ishalin etkin bir rolü olduğu klasik bilgilerimiz arasındadır.

Ağız sütü ile besleme sadece fizyolojik olarak değil, ekonomik olarak ta büyük önem taşır. Zira bu süt, süt endüstrisi için işlenmeye uygun değildir.

Ağız sütünün kullanımı açısından kimi konularda dikkatli olunmalıdır. Öncelikle doğum sonrası ilk 3 saat içinde buzağıya ağız sütü mutlak içirilmelidir. Zira zamanla ağız sütü koruyucu madde içeriğinde önemli bir azalma meydana gelir. Sütün sıcaklığında önemlidir. Soğuk ve sıcak süt servisi, istenmeyen ishallerine neden olur. Bunun için buzağıya servis edilen ağız sütünün vücut sıcaklığında olması yeterlidir. Çok yararlıdır diyerek çok süt vermeninde zarar getireceği asla unutulmamalıdır. Örneğin canlı ağırlığın 1/8-1/10'u arası miktarda verilecek sütün ilk gün 3-4, ikinci ve üçüncü gün 3, daha sonraki günlerde ise 2 öğünde verilmesi önerilmiştir.

Buzağılara hergün istenen miktarlarda süt verebilmek için en tutarlı yol, buzağıya verilecek miktarı ölçüp temiz bir kova yardımıyla elden içirmektir. Böyle durumlarda sağ el süte batırılır, orta parmak hafifçe sütün yüzeyine çıkarılarak biberon (emzik) gibi buzağı ağızına verilir. Arada bir parmak süt içerisine çekilerek hayvanın doğrudan içmesi sağlanır.

Bazı hallerde herhangi bir nedenle buzağılara ağız sütünün doğal yoldan verilememesi (ananın ölmesi, ananın hasta olması, memenin iltihaplanması vb.) durumlarda, daha önce belirtilen yeterli miktarda inek sütüne ilk gün için 6 yumurta akı karıştırılarak çırpılır ve buzağılara içirilir. İkinci gün yumurta akı sayısı 5 e indirilir. Diğer günlerde de uygulama her gün için birer adet yumurta akı eksiltilerek devam edilir.

Ağız sütü ile besleme döneminden sonra buzağuların beslenmesi:

İkinci haftadan itibaren süttten kesime kadar buzağuların beslenmesinde farklı ülkelerde işletmelerin amaç ve olanaklarına göre bazı yöntemler geliştirilmiştir. Bunlar;

- a- Yağlı süt ile besleme,
- b- Yağsız süt ile besleme,
- c- Süt ikame yemi (SIY) ile besleme,
- d- Yağlı süt, yağsız süt, ve süt ikame yeminin çeşitli oranlardaki kombinasyonları ile besleme.

Ülkemizde ise bazı devlet kuruluşları dışında, damızlık ve yetiştirme buzağlarına uygulanan beslemenin farklı olduğu hemen hemen hiçbir işletme yoktur. Ayrıca yağsız sütün ve süt ikame yemlerinin yapısında kullanılan yağsız süt tozunun diğer bazı ülkelerde olduğu gibi ucuz ve kolay temin edilebilir piyasası olmadığından ülkemizde görülen yöntem genelde tam yağlı sütle besleme aslına dayandırılmıştır.

Tam yağlı süt, besleme fizyolojisi açısından hiç şüphesiz çok iyi bir buzağı içeceği ve yağlı süt ile yapılan yetiştirme de en güvenilir olanıdır. Fakat sütün yüksek fiyat bulması durumunda çok pahalıya mal olur. Daha önce de vurgulandığı gibi ülkemizde yetiştirici yağsız süt veya yağsız süt tozunu düşük ücret ile kolaylıkla temin edemediğinden, zorunlu olarak yağlı süt ile besleme yöntemini uygulamaktadır. Ancak işletmelerde buzağı başına gereksinimin üzerinde (Örneğin toplam 300 - 650 kg arası) süt servisi yapılmaktadır. Bu durum ise, buzağı maliyetini yükselttiği gibi değerli bir insan yiyeceği olan yağlı sütün boş yere tüketilmesinden başka bir uygulama değildir.

Buzağuların gereğinden fazla süt içmelerini önlemek amacıyla araştırmacılar çeşitli süt içirme planları önermişlerdir. Bunlarda ortak amaç, buzağıya günde canlı ağırlığının 1/8 - 1/10'u arasında süt vererek 5 ila 8 haftada erken süttten kesmektir. Bu şekilde buzağıya içerilen toplam süt 200 kg'ın altına düşürülmekte, buna bağlı olarak süttten arttırım sağlanmaktadır. Ancak bunun için buzağuların, ön midelerinin görevlerini en kısa sürede yapabilmesi, bir diğer tanım ile en kısa zamanda kaba ve kesif yemlerle gereksinimlerini karşılayabilecek duruma gelmeleri istenir. Genellikle kaba yemin yanında 450-600 g kesif yem tüketebilen buzağular süttten kesilebilirler.

Buzağuların az süt ile beslenebilmesi için onların katı yiyeceklere erken alıştırılması gerekir. Bu amaçla daha ilk haf-

ta içinde ağız ve burunlarına katı yem (kıрма yada unlarını) buluşturarak 10. günden itibaren buzağının yavaş yavaş katı yiyeceğe alıştırılması olasıdır. Kesif yemin yanında nitelikli baklagil kuru otları da verilebilir.

Verilen kesif yem ve kuruotun tüketilmeyen kısımları hergün geri alınarak yaşlı hayvanlara verilmeli yerine de yenisi konulmalıdır. Üçüncü haftadan itibaren de hayvanların önünde günlük temiz içme suyunun sürekli olarak hazır bulundurulmasına özen gösterilir.

Buzağların beslenmesinde yemlerin ayrı ayrı kullanılmaları yerine, bunların karışım haline getirilerek hayvanlara verilmesi önerilir. Böyle bir yemin yetersiz olan besin madde açığının bir diğer yem ile karşılanması amaçlanmıştır. Karmada kullanılan yemlerin besin madde içerikleri de önemlidir. Özellikle sindirim derecesi yüksek olan değirmencilik artıkları, yağlı tohum küspeleri, tahıl kırmaları vb. yemler ile mineral vitamin ve etkilil madde karışımlarının öncelikle kullanımı yoluna gidilir.

Buzağılara, kaba yem olarak verilen nitelikli baklagil kuruotları serbestçe günboyu tüketime sunulabildiği halde kesif yem tüketiminin 2-2.5 kg dolayında sınırlı olarak verilmesi önerilir. Nitekim daha fazla miktarda kesif yem tüketimi halinde önemli sindirim bozukluklarının meydana geldiği bildirilmiştir.

Buzağı büyütme karmaları endüstri tarafından hazırlanabileceği gibi yetiştiricilerin kendileri tarafından yapılabilir. Aslında amaç daha çok para kazanmak olduğuna göre; üreticinin beslemede kullanacağı gerek kaba gerekse kesif yemleri kendi bölgesinde ucuz ve kolay temin edilen yemlerden seçmesi istenir. Fakat bu yemlerden hangilerini hangi miktarda ve ne şekilde verirse hayvan daha çok yararlancaktır. Ayrıca beslenmede ne gibi bir yöntem izlenmelidir? Üreticilerimizin bunları güvenle saptayabilmeleri için Zooteknist Ziraat Mühendisi Meselektaşlarımız ile çok yakın ilişkiler içersinde olmaları önerilir.